

Notitie veldverkenning ten behoeve van het programma 'Pilottrajecten interventies in het vmbo, pro en (v)so'

Disclaimer: deze notitie is tot stand gekomen op basis van de veldverkenning voor het onderzoeksprogramma 'Pilottrajecten interventies in het vmbo, pro en (v)so'. Het genoemde onderzoeksprogramma wordt uitgezet in het verlengde van het lopende programma 'Effectmeting kansrijke interventies in het po en vo'. De veldverkenning is opgezet en uitgevoerd door het NRO op basis van de verwachting dat de gebruikte procedure en inhoudelijke focus van 'Effectmeting kansrijke interventies in het po en vo' mogelijk onvoldoende aansluit bij de beoogde doelgroepen van de pilottrajecten. Middels de veldverkenning is daarom getracht meer inhoudelijke en procedurele verdieping en/of aanpassing te realiseren voor het op te zetten onderzoeksprogramma. De opbrengsten van de veldverkenning hebben waar mogelijk gediend ter aanvulling en/of aanpassing van de aanbestedingsdocumenten. Desondanks is men zich ervan bewust dat de inhoud niet uitputtend is, maar geldt dat het waardevolle informatie heeft opgeleverd om de inhoudelijke en procedurele vormgeving van de pilottrajecten te verstevigen.

Het NRO stelt de notitie aan u beschikbaar om op een transparante en gelijkwaardige manier informatie te delen die uit de veldverkenning naar voren is gekomen.

Aanleiding

In het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) is afgelopen zomer onder coördinatie van NRO het programma 'Effectmeting kansrijke interventies in het po en vo' van start gegaan. In dit programma wordt de effectiviteit van 14 kansrijke interventies onderzocht die gericht zijn op het terugdringen van leervertragingen van leerlingen in het funderend onderwijs. Vanuit het veld en de sectorraden Stichting Platforms vmbo (vmbo), PRO (praktijkonderwijs) en GO ((voortgezet) speciaal onderwijs – cluster 3 & 4) is het geluid gekomen dat er ook in deze sectoren behoefte is aan meer kenniscreatie en kennisverspreiding op het gebied van kansrijke interventies om leervertraging tegen te gaan.

Op dit moment is er relatief weinig effectonderzoek uitgevoerd in het (v)so, pro en vmbo. Daarom is nu extra geld (3 miljoen) beschikbaar gekomen om in deze sectoren te starten met een pilot voor een effectevaluatie naar kansrijke interventies¹. In die pilot wordt nagegaan of er enige mate van evidentie is voor de interventies en welke interventies eventueel geschikt zijn voor een 'echte' effectevaluatie (met controlegroepen) in de toekomst. Het overkoepelende doel van de pilot op de lange termijn richt zich op de kenniscreatie over wat werkt om leervertragingen in de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling tegen te gaan. Parallel aan deze focus, zal door het NRO op korte termijn ingezet worden op kennisdeling van de kennis die al wel voor handen is.

De pilot ziet er naar verwachting als volgt uit: er wordt een prijsvraagprocedure onder aanbieders (denk aan scholen, onderzoekers en interventieaanbieders) uitgeschreven om vier interventies te selecteren. Vervolgens worden per interventie onafhankelijke onderzoekers geselecteerd. Daarna start de werving van scholen waar de interventies worden uitgevoerd en geëvalueerd, externen ondersteunen scholen daarbij. De implementatie van de interventie vindt plaats in schooljaar 2024/2025.

Tijdens de uitvoering brengen de onderzoekers het volgende in kaart: is er enig bewijs dat de interventie de resultaten behaalt die de interventie beoogt? Bereikt de interventie de beoogde doelgroep? Zijn er onbedoelde of negatieve effecten van de interventie? In hoeverre is de interventie haalbaar voor de praktijk (in termen van tijd, kosten en inzet van onderwijsprofessionals)? De onderzoekers maken daarvoor gebruik van methodes als enquêtes, klasse-observaties, interviews en focusgroepen. De focus van het onderzoek ligt daarmee op: in hoeverre is de interventie klaar voor een effectevaluatie met een experimentele- en controlegroep? Zo'n effectevaluatie kan eventueel in een later stadium worden uitgevoerd.

Veldverkenning

Om ervoor te zorgen dat de procedure van de pilot passend is voor de sectoren, is in najaar 2022 middels een veldverkenning zoveel mogelijk informatie verzameld voor de inhoudelijke en procedurele invulling van de aanbestedingsprocedure. Op deze manier is geprobeerd meer inzicht te krijgen in bijvoorbeeld bestaande kennis en/of interventies in de sectoren, relevante (interventie)partijen en de randvoorwaarden voor de aanbestedingsprocedure. De veldverkenning bestond uit een deskresearch en een tweetal kennissessies.

Het doel van de deskresearch was om alvast inzichten te verkrijgen in de bestaande interventies/aanpakken, thema's van interventies, doelgroepen en de uitvoerende partijen. Deze inzichten fungeerden als achtergrondinformatie voor de kennissessies. Daarnaast is een tweetal kennissessies met experts uit het veld georganiseerd. Eén kennissessie richtte zich op het pro en vmbo, en de andere kennissessie op het (v)so. Hier werd verdiepende en aanvullende input verzameld over bijvoorbeeld thematiek, interventiepartijen en voorwaarden voor het programma.

¹ Daarvan is 2,3 miljoen beschikbaar voor het implementeren en onderzoeken van interventies.

In het vervolg wordt beknopt ingegaan op de resultaten van (a) de deskresearch en (b) de kennissessies. Tot slot worden op basis van beiden (c) aandachtspunten voor de inhoud en procedure van de pilot geformuleerd.

a. Deskresearch - resultaten

Naast de genoemde kennissessies, is een deskresearch uitgevoerd om achtergrondinformatie en aanvullende inzichten te verkrijgen voor de inhoudelijke en procedurele vormgeving van de pilot. Bronnen die hiervoor gebruikt zijn, zijn onder andere de Databank Effectieve jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut en de NRO Projectendatabase. Daarnaast is geput uit de inschrijvingen van het programma 'Effectmeting kansrijke interventies in het po en vo'². Uit deze bronnen zijn verschillende interventies gefilterd die binnen de scope van het op te zetten onderzoek vallen.

Tot slot zijn inzichten uit eerdere overleggen tussen de sectorraden, en NRO en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) ter aanvulling opgenomen in de onderstaande resultatensectie.

Algemeen

Op basis van de genoemde bronnen lijkt er een gebalanceerde verdeling te zijn tussen interventies gericht op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Daarnaast is er een spreiding te zien in de thema's van de interventies. Er zijn bijvoorbeeld zowel interventies op het gebied van rekenen, taal, lezen als welbevinden en zelfvertrouwen beschikbaar. Wel zijn er verschillen zichtbaar tussen het interventieaanbod voor het pro/vmbo en (v)so. Het aanbod voor deze laatste sector lijkt groter en meer gericht te zijn op de doelgroepen in het (v)so.

Praktijkonderwijs en vmbo

Kijkend naar de verschillende bronnen, lijkt er qua thematiek van de interventies ook een gelijke verdeling te zijn tussen interventies op het gebied van cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling. Voor deze sectoren valt echter op dat er vrijwel geen interventies te vinden zijn die zich specifiek richten op het vmbo en/of praktijkonderwijs. De gevonden interventies richten zich veelal globaal op het voortgezet onderwijs. Dit betekent dat specifieke thema's, zoals bijvoorbeeld beroepsleren onderbelicht blijven. Daarnaast geldt dat in het geval van een vo-interventie, de aanpak niet altijd ruimte biedt voor differentiatie naar sector of ondersteuningsbehoefte. Met als gevolg dat binnen een interventie zoals deze nu is niet altijd 'doelgroep-proof' of 'leerling-proof' ingezet kan worden. Voor loopbaanoriëntatie- en begeleiding zijn daarentegen in ieder geval voor het vmbo veel handreikingen en methoden beschikbaar via bijvoorbeeld Expertisepunt LOB. Hiervoor geldt echter dat de effectiviteit nog niet altijd is vastgesteld.

Wat betreft interventiepartijen lijken de gevonden interventies allemaal uitgevoerd te worden door externe partijen. Echter is, in lijn met bovenstaande, wel de kanttekening te maken of deze interventiepartijen voldoende aan kunnen sluiten bij de doelgroep en de behoeften. Dit is in ieder geval iets dat niet op te maken valt uit de interventieopzet.

De bovengenoemde punten zijn ook naar voren gekomen in de eerdere overleggen met de sectorraden, OCW en NRO. Wat betreft thematiek, is aanvullend gesproken over de behoefte aan kennisontwikkeling over de invulling van de loopbaanoriëntatie en –begeleidingstraject, en hoe hier gebruik te maken van de ervaringen van leerlingen zelf. Daarnaast is in het kader van basisvaardigheden gesproken over wat de invloed van beroepsonderwijs is op de basisvaardigheden van leerlingen, en in hoeverre deze beter ontwikkeld zouden worden als het leren van de vaardigheden gekoppeld kan worden aan beroepsvakken. Tot slot, traditioneel gezien wordt het beroepsonderwijs regelmatig bestempeld als het schooltype voor

² Voor meer informatie over het programma 'Effectmeting kansrijke interventies in het po en vo' zie [hier](#).

'doeners'. Op basis hiervan kwam naar voren dat men zou willen weten over hoe om te gaan met bijvoorbeeld vmbo-leerlingen die meer theoretisch onderlegd zijn.

(Voortgezet) speciaal onderwijs

In tegenstelling tot de gevonden interventies voor het vmbo en pro, valt op dat voor het (v)so meer geprotocolleerde aanpakken te vinden zijn die zich specifiek op deze doelgroep richten. Wat betreft thematiek van de aanpakken, is de globale verdeling tussen cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling redelijk verdeeld. De interventies op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling zijn iets oververtegenwoordigd. Verder geldt dat in de Databank van het NJO het gros gericht is op het speciaal basisonderwijs en in mindere mate sprake is van brede aanpakken voor zowel speciaal basis- als voortgezet onderwijs. Slechts één interventie is specifiek gericht op het voortgezet speciaal onderwijs.

In overeenkomst met de gevonden interventies voor het vmbo en praktijkonderwijs, geldt dat alle interventies voor het (v)so door externe interventieaanbieders aangeboden worden. In tegenstelling tot de bevindingen voor het vmbo en pro, lijken er meer interventieaanbieders te zijn die zich specifiek richten op het speciaal onderwijs. Dit is in lijn met de algemene bevinding dat het interventieaanbod voor deze sector groter en doelmatiger lijkt te zijn.

Uit een eerder gesprek met de sectorraad GO kwam verder naar voren dat de thema's praktijkleren en omgang met ondersteuningsbehoeften van leerlingen door leraren relevant zijn om meer kennis over te ontwikkelen. Verder werd benoemd dat er een tweetal projecten in ontwikkeling zijn die relevant zijn voor de pilot en werken aan het verstevigen van de wetenschappelijke basis binnen de sector. Allereerst loopt er een professionaliseringstraject samen met de sectorraden voor cluster 1 en 2, Vivis en Simeá, wat zich richt op de (door-)ontwikkeling van het evidence-based werken. Ten tweede wordt er een doelgroepen-model ontwikkeld met als doel om de doelgroepen van het (v)so beter in kaart brengen en hier het pedagogisch-didactisch klimaat op aan te passen. Dit is een driejarig traject van de sectorraad GO in samenwerking met Cito.

b. Kennissessies - resultaten

Afgelopen november heeft het NRO een tweetal kennissessies georganiseerd in het kader van de op te zetten pilot in het vmbo, pro en (v)so. Bij deze sessies sloten experts vanuit de wetenschap en praktijk aan om in gesprek te gaan over relevante interventiethematiek, randvoorwaarden voor de pilot en overkoepelende doelen waar rekening mee gehouden zou kunnen worden. Daarnaast is er verder gesproken over eisen die aan een interventie en een interventieaanbieder gesteld kunnen worden, en manieren om scholen te enthousiasmeren voor deelname aan het uiteindelijke onderzoek.

Algemeen

De kennissessies hebben een aantal overkoepelende punten opgeleverd. Allereerst lijkt de gehanteerde definitie van een interventie³ te smal voor de doelgroepen in de sectoren. Er is geadviseerd om de definitie uit te breiden door de ontwikkeling van praktijkvaardigheden te includeren. Daarnaast geldt dat het terugdringen van een leervertraging op cognitief en sociaal- emotioneel gebied mogelijk lastig te meten is. Tijdens de kennissessie is benoemd dat leerlingen veelal met een leerachterstand binnenkomen en hier veel variëteit zichtbaar is afhankelijk van het vak of de vaardigheid. Het pinpointen van een leervertraging van cognitieve en sociaal-emotionele vaardigheden en hiermee het identificeren van factoren die het terugdringen kan hierdoor mogelijk lastig kan zijn. Het doel van een interventie zou in dit geval niet het terugdringen van een leervertraging kunnen zijn, maar de bevordering van ontwikkeling van cognitieve, sociaal-emotioneel en praktische vaardigheden.

Ten tweede zijn er een aantal interventiethema's binnen de drie sectoren waar een gedeelde behoefte voor kenniscreatie voor bestaat. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de stimulering van de leermotivatie van leerlingen en handelingsgericht werken.

³ Definitie: een interventie is een theoretisch en praktisch weldoordachte, systematische aanpak voor ondersteuning en hulp bij leervertraging en vertraging bij sociaal-emotionele ontwikkeling.

Ten derde kwam in beide kennissessies naar voren dat het van belang is dat een interventie heel goed aansluit bij de doelgroep en inzicht biedt voor welke doelgroep een interventie werkt en onder welke omstandigheden. Op deze manier kunnen de resultaten in context geplaatst worden en mogelijk gericht ingezet worden voor de desbetreffende doelgroep.

Ten vierde geldt in het kader van de procedure dat de looptijd van één jaar bepalend kan zijn voor de kennis die opgehaald kan worden. Deze pilot biedt waarschijnlijk niet de mogelijkheid om inzicht te verkrijgen in de langetermijneffecten van een interventie, maar stimuleert de ontwikkeling van de evidentie en implementatiekwaliteit van een interventie. Dit met als doel om op een later moment effectonderzoek uit te kunnen zetten en de kennisbasis te verstevigen over wat werkt om de cognitieve en sociaal-emotionele vaardigheden van leerlingen te bevorderen. Daarnaast geldt dat de relatief korte looptijd als gevolg heeft dat interventies met een integrale en schoolbrede aanpak mogelijk afvallen voor deze pilot.

Praktijkonderwijs en vmbo

Tijdens de kennissessie van het pro en vmbo werd aangegeven dat er aanvullend behoefte is aan kennisontwikkeling over thema's, zoals de zelfsturing van leerlingen en instructie in kleinere groepen. Daarnaast werd online een-op-een instructie genoemd als relevant thema voor de pilot. Vanwege de ondersteuningsbehoeften van leerlingen, kwam naar voren dat meer kennis om hierop aan te sluiten en leerlingen aan het leren te krijgen gewenst zou zijn. Kortom, er is behoefte aan interventies die zich richten op instructiemethodieken en de motivatie om te leren.

Daarnaast viel tijdens de sessie op dat het benoemen van systematische en geprotocolleerde aanpakken voor het terugdringen van leervertragingen minder vanzelf ging. Dit mogelijk vanwege de onbewuste incorporatie van op-maat-aanpakken bij leerlingen door leraren. Hierdoor leek het lastiger om specifieke interventies te ontwarren uit de dagelijkse praktijk. Hierop aanhakend kwam naar voren dat, in tegenstelling tot de beoogde opzet van de pilot, er weinig gebruik gemaakt wordt van externe interventieaanbieders, omdat er veel in de school zelf gedaan wordt of vanwege eventuele uitdagingen in de afstemming tussen betrokken leraren en aanbieders. Wel werd aangegeven dat er soms interventies ingekocht worden om de sociaal-emotionele vaardigheden en de groepsdynamiek te stimuleren, maar dat dit in het algemeen niet gebruikelijk is. Op basis van beide punten lijkt het binnen het pro en vmbo uitdagender om geprotocolleerde interventies van een externe aanbieder te laten onderzoeken. Dit sluit aan bij de eerdere bevinding binnen de deskresearch dat er weinig interventies lijken te bestaan die zich specifiek richten op deze schooltypen.

Tot slot geldt voor de procedurele aspecten van de pilot dat een ontwikkelingsgerichte onderzoeksopzet als passend gezien wordt voor de doelgroepen en het doel van de pilot. Binnen deze opzet wordt er meer ruimte geboden om tijdens het onderzoeksproces bij te sturen en/of aanpassingen te doen op basis van de bestaande behoeften. Tijdens de kennissessie werd benoemd dat in het onderwijsveld de steekproefgrootte vaak te klein is en de doelgroep te divers om effecten vast te stellen. Een vorm van effectonderzoek lijkt op basis hiervan minder passend. Een ontwikkelingsgericht onderzoek biedt eventueel meer ruimte kenmerken van een interventie in kaart te brengen en de interventie door te ontwikkelen. In de huidige opzet van het programma is hier grotendeels rekening mee gehouden door niet in te zetten op een effectonderzoek en meer te focussen op de haalbaarheid en beoogde doelen van de interventie. Daarentegen is er nog niet gespecificeerd of er tijdens het onderzoek aanpassingen aan de interventie gedaan mogen worden.

(Voortgezet) speciaal onderwijs

⁴ Tijdens de werksessie is de samenwerking tussen onderwijs en zorg ook genoemd als relevant thema. Aangezien er momenteel onderzoek uitgezet wordt naar onderwijszorgarrangementen, is ervoor gekozen om dit thema niet op te nemen binnen deze notitie.

Op basis van deze kennissessie komt naar voren dat er een behoefte bestaat voor kenniscreatie over bredere thema's, zoals systemisch en handelingsgericht werken. Vanwege de doelgroepenvariatie binnen het (voortgezet) speciaal onderwijs, wordt het als uitdagend beschouwd om aan te sluiten bij de specifieke (leer)behoeften van leerlingen. Hierdoor is er behoefte aan handreikingen om beter overzicht en systematiek te realiseren in de manier van lesgeven en motivatie om te leren te stimuleren. Daarnaast is het belang van een passende toets- en evaluatiemethode genoemd als relevant interventiethema. Op dit moment wordt er veel gebruik gemaakt van methoden die gebaseerd zijn op het regulier onderwijssysteem en die zich met name focussen op academische vaardigheden. Deze methoden lijken niet altijd passend binnen het (v)so en schetsen een beperkte (en soms negatieve) ontwikkeling van leerlingen. Meer kenniscreatie over bijvoorbeeld formatief evalueren sluit hiermee aan bij de behoeften van het onderwijsveld en kan ruimte bieden om de ontwikkeling van leerlingen in kaart te brengen binnen een passender kader van de eigen sector.

Wat betreft de randvoorwaarden voor de procedure is tijdens de sessie benadrukt dat de pilot vooraf duidelijk de doelgroep moet specificeren. Binnen de huidige communicatie is gesproken over het (v)so als geheel, maar gezien de variëteit binnen de sector kan het raadzaam zijn om hier meer specificatie in aan te brengen wat betreft uitstroomprofielen bijvoorbeeld. Daarnaast kan er binnen de onderzoeken rekening gehouden worden met de heterogeniteit binnen de doelgroepen in het (v)so en is het noodzakelijk werkzame mechanismen en omstandigheden hieraan te koppelen. Op deze manier wordt het inzichtelijker welke resultaten onder welke omstandigheden voor wie werken. Tot slot kwam tijdens de kennissessie naar voren dat er al veel op scholen gebeurt op het gebied van interveniëren en het stimuleren van verschillende vaardigheden. Het zou daarom handig zijn om de pilottrajecten te laten aansluiten bij dat wat er al op de scholen gebeurt of gericht scholen te werven die reeds met interventies gewerkt hebben.

Naast het bovenstaande is kort gesproken over de scholenwerving en manieren om scholen te enthousiasmeren om deel te nemen aan een onderzoek. Zoals bekend spelen er in de onderwijssectoren momenteel voldoende kwesties die de deelname van scholen kan bemoeilijken. Zeker omdat de pilot op korte termijn uitgezet gaat worden. Uit de kennissessie kwam naar voren dat in dit geval het raadzaam kan zijn om te benoemen naar scholen dat de pilot bijdraagt aan het verstevigen van de evidentie van methodieken en aanpakken die er al liggen. Kortom, beter inzichtelijk maken wat werkt en waarom. Daarnaast werd benoemd dat betreft draagvlak voor deelname met name schoolbestuurders, intern begeleiders en gedragswetenschappers als belangrijke schakels gezien kunnen worden.

c. Aandachtspunten aanbestedingsproces

Op basis van de kennissessies en de deskresearch kunnen een aantal aandachtspunten worden geformuleerd voor de inhoudelijke en procedurele vormgeving van de pilot.

Ten eerste, de scope van het eerdere onderzoeksprogramma⁵ sluit op dit moment nog niet volledig aan bij de sectoren vmbo, pro en (v)so. De definitie van een interventie⁶ is te smal door slechts te focussen op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling. De ontwikkeling van praktische vaardigheden is een kenmerkend onderdeel van deze sectoren. Daarom is het raadzaam om de definitie te verbreden en dit aspect te includeren. Daarnaast is het vanwege de bestaande ondersteuningsbehoeften van leerlingen in deze sectoren, mogelijk uitdagender om het terugdringen van leervertragingen in kaart te brengen. Een interventie kan zich daarom mogelijk beter richten op het bevorderen van de cognitieve, sociaal-emotionele en praktische ontwikkeling van een leerling. Wel moeten hierin rekening gehouden worden met de kaders van het Nationaal Programma Onderwijs, aangezien deze pilot hieraan verbonden is. Verder lijkt er een gedeelde kennisbehoefte te zijn voor interventies gericht op praktijk-/beroepsleren en leermotivatie. Gezien de overlap hierin, is het binnen de

⁵ De opzet van de pilot is afgeleid van het programma 'Effectmeting kansrijke interventies in het po en vo'. Voor meer informatie zie [hier](#).

⁶ Definitie: een interventie is een theoretisch en praktisch weldoordachte, systematische aanpak voor ondersteuning en hulp bij leervertraging en vertraging bij sociaal-emotionele ontwikkeling.

pilot eventueel mogelijk om deze thema's specifiek te benoemen en zo interventies op dit gebied meer te stimuleren.

Ten tweede, de eerder beschreven opzet van de pilot heeft ook een aantal aandachtspunten opgeleverd. Op basis van de onderzoeksopzet van de pilot, wordt aangeraden om te zoeken naar een rijkere vorm van onderzoeken waarin niet slechts de gereedheid voor effectonderzoek getest wordt. Men ziet meerwaarde in een meer ontwikkelingsgerichte onderzoeksopzet waarin meer ruimte geboden wordt aan tussentijds bijsturen. Het is daarom raadzaam om binnen de huidige kaders te kijken hoe en of deze componenten meer onderdeel kunnen worden van de onderzoeksopzet.

Daarnaast wordt er binnen de huidige opzet uitgegaan van externe interventieaanbieders die tijdens de prijsvraag hun interventie indienen en onafhankelijke onderzoekers die deze gaan onderzoeken. Tijdens de kennissessie kwam naar voren dat er binnen het vmbo en pro relatief weinig externe aanbieders benoemd konden worden, omdat veel al in de school zelf gedaan wordt. Vandaar het advies om praktijkpartijen binnen het onderwijs, zoals bijvoorbeeld scholen of zorginstellingen ook de mogelijkheid te bieden om een interventie in te dienen, zowel zelfstandig als in samenwerking met bijvoorbeeld een externe interventieaanbieder. Voorwaarde hierbij is wel dat de aanpak geen onderdeel is van het basiscurriculum van het onderwijs en/of gericht is op het bevorderen van de ontwikkeling daar waar vertraging is of kan ontstaan.

Verder biedt deze pilot vanwege de looptijd van één jaar op dit moment niet de mogelijkheid om de beklijving en langetermijneffecten van een interventie te identificeren. Daarnaast zorgt dit er waarschijnlijk voor dat omvangrijkere interventies niet kunnen deelnemen aan de pilot, omdat de implementatie niet in één jaar afgerond kan worden. Ondanks de terechte punten die hierover gemaakt zijn tijdens de kennissessie, geldt voor de pilot dat het programma gezien kan worden als een vooronderzoek. Deze keuze is gemaakt op basis van de bevinding dat er binnen het vmbo, pro en (v)so op dit moment een minder sterke wetenschappelijke kennisbasis ligt over wat werkt om leervertragingen terug te dringen. Daarom wordt er binnen de pilot specifiek gefocust op het 'klaar maken' van interventies voor eventuele toekomstige effectonderzoeken. Eventueel ook in samenloop met langdurigere onderzoekstrajecten om omvangrijkere interventies te laten deelnemen. De huidige opzet van de pilot blijft daarom bestaan.

Ten derde, tijdens de kennissessies is ook kort gesproken over de eisen die zowel aan een interventie als aan de interventieaanbieder gesteld kunnen worden. Op basis van de input lijken de eisen⁷ voor een interventie haalbaar voor de drie sectoren. De eisen⁸ voor de interventieaanbieder lijken daarentegen niet altijd passend. Er is benoemd dat het succesvol implementeren bij een vergelijkbare doelgroep verwarring op kan leveren als deze niet helder is gedefinieerd en er sprake is van een grote variëteit van leerlingen binnen de doelgroep. Daarnaast zit er een ervaren verschil in het aanbod van externe interventieaanbieders tussen de sectoren. Dit is van invloed op zowel de ervaring in het succesvol implementeren van een interventie bij een aantal onderwijsinstellingen als het succesvol kunnen samenwerken met onderwijsinstellingen. Met name voor de sectoren vmbo en pro lijkt dit een

⁷ **Eisen die we hebben gesteld aan interventies in de reguliere prijsvraag:**

1. De Interventie is reeds ontwikkeld en toegepast in de onderwijspraktijk, hetzij in Nederland of in het buitenland; De Interventie is praktisch uitvoerbaar, planmatig en doelgericht.
2. Het doel van de Interventie is het bevorderen van de cognitieve en/of sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen wanneer daar mogelijke achterstanden zijn ontstaan.
3. De Interventie is gericht op de leerling, de leraren/ onderwijsprofessionals, ouders of de onderwijsomgeving;
4. De aanpak is afgebakend in tijd, met een omschreven tijdsduur en frequentie. De Interventie kan binnen één schooljaar worden uitgevoerd.

⁸ **Eisen die we hebben gesteld aan interventieaanbieders in de reguliere prijsvraag:**

1. Het succesvol implementeren van een Interventie bij een aantal onderwijsinstellingen in het Funderend onderwijs vergelijkbaar met de doelgroep van de Inschrijving. Onder succesvol implementeren wordt verstaan dat een Interventie is uitgevoerd bij de onderwijsinstellingen volgens de methodiek die vooraf was afgesproken.
2. Het succesvol kunnen samenwerken met onderwijsinstellingen in het Funderend onderwijs. Onder succesvol samenwerken wordt verstaan dat er sprake was van een duidelijke communicatie, dat er volgens plan is gewerkt en dat de onderwijsinstelling tevreden is met de verrichte werkzaamheden.

uitdagende eis. Om dit te ondervangen, kan er nagedacht worden over een splitsing in de procedure voor het pro en vmbo enerzijds en het (v)so anderzijds. Op deze manier kunnen er aanpassingen gedaan worden in de gestelde eisen voor een van beiden.

Tot slot, tijdens de verschillende kennisactiviteiten is gesproken over de potentiële bruikbaarheid van de onderzoeksresultaten voor andere sectoren. De verscheidenheid in lesaanpakken binnen het vmbo, pro en (v)so kan van enorme waarde zijn voor andere sectoren en hiermee ook de onderzoeksresultaten van de pilot. Daarom kan binnen de pilot overkoepelend gekeken worden naar onderzoeksopbrengsten die ook relevant kunnen zijn voor andere schooltypen. Daarnaast is het van belang dat er in de kennisdeling ook aandacht is voor lerarenopleidingen en actief gekeken wordt hoe de onderzoeksresultaten hier kunnen landen.

Afronding

De veldverkenning ten behoeve van de pilottrajecten in het vmbo, pro en (v)so heeft waardevolle inzichten opgeleverd om de inhoudelijke en procedurele invulling verder vorm te geven. Er mag geconcludeerd worden dat de behoefte voor kenniscreatie over het bevorderen van de cognitief, sociaal-emotioneel en praktische vaardigheden groot is in de sectoren. Met deze pilot proberen we hier een stap in te zetten en bij te dragen aan de ontwikkeling van de wetenschappelijke basis en implementatiekwaliteit van interventies in het veld.

Tot slot, deze pilot richt zich op de kenniscreatie binnen het vmbo, pro en (v)so. Naast deze lijn, zet het NRO zich de komende tijd in voor de ontsluiting van bestaande kennis over wat werkt binnen de genoemde sectoren. Dit met als doel om de kennisbasis zowel te verstevigen als beter te verspreiden naar de praktijk.

Bijlagen

Op de volgende pagina's zijn de bijlagen van deze notitie te vinden. In bijlage 1 en 2 worden de interventies uit de deskresearch weergegeven. Hier wordt per interventie kort het doel, de aanbieder en de doelgroep beschreven. Deze lijsten zijn niet uitputtend en dienen slechts om beter inzicht te krijgen in het bestaande aanbod. Bijlage 1 bevat de interventies voor het pro en vmbo en bijlage 2 de interventie voor het (v)so. Bijlage 3 en 4 bevatten de grafische overzichten (MURALS) van de twee kennissessies. In het specifiek staan hier de inbreng over de thema's, interventie(aanbieders), randvoorwaarden en doelen weergegeven.

Bijlage 1: interventies vmbo en pro

1. Interventieaanbieders

Interventie	Aanbieder	Sector	Leeftijds groep	Link
Cogmed Werkgeheugentraining* De interventie is bedoeld voor kinderen van 4 tot 18 jaar met werkgeheugenproblemen, bijvoorbeeld bij leerproblemen of een leerstoornis, ADHD, een autismespectrumstoornis of niet-aangeboren hersenletsel. Cogmed traint het werkgeheugen via oefeningen op een computer of tablet. Bij de oefeningen moet de deelnemer volgordes van cijfers, letters of patronen onthouden en invoeren, soms in omgekeerde volgorde. Een algoritme past de moeilijkheidsgraad van de oefeningen aan, zodat de deelnemer steeds op een zo hoog mogelijk niveau traint. De training wordt thuis of op school gedaan, onder begeleiding van een ouder of leerkracht. De Cogmed Coach ondersteunt het kind en de begeleidende ouder of leerkracht. Ook zorgt de coach voor de vertaling van de trainingsresultaten naar de doelen die samen met de deelnemer zijn opgesteld. Een doel kan bijvoorbeeld zijn om drie kwartier geconcentreerd te kunnen leren.	Pearson Benelux	(v)so/vo	4 – 18 jaar	https://www.nji.nl/interventies/cogmed-werkgeheugentraining
Leefstijl* Leefstijl is bedoeld voor alle kinderen in het regulier en speciaal basis- en voortgezet onderwijs, en hun ouders/verzorgers/opvoeders. Het doel van Leefstijl is het bevorderen van sociaal gedrag en sociale betrokkenheid van leerlingen op school en thuis om hen zo uiteindelijk zo goed mogelijk in de maatschappij te kunnen laten functioneren. Dit wordt gedaan middels het aanleren van sociaal-emotionele vaardigheden.	Boom beroepsonderwijs	(v)so/vo	4 – 18 jaar	https://www.nji.nl/interventies/leefstijl
Playing for Success* De doelgroep van deze interventie is kinderen van 9 tot 14 jaar uit het reguliere onderwijs met weinig cognitief zelfvertrouwen, weinig sociaal initiatief of weinig sociale autonomie. De leerlingen komen naar een Playing for Success-leercentrum op een speciale locatie, zoals een stadion of een theater. Voorwaarde is dat daar een ruimte is ingericht als leercentrum, met goede multimedial voorzieningen, en dat regelmatig rolmodellen aanwezig zijn, zoals sporters en acteurs. Kinderen leren er via uitdagende en haalbare opdrachten in een motivatiegericht klimaat. Ze presenteren, interviewen, reflecteren en werken samen, onder	Playing for Success Nederland	vo	9 – 14 jaar	https://www.nji.nl/interventies/playing-for-success

begeleiding van een gekwalificeerd docent en stagiairs. Het programma is gericht op het beleven van positieve ervaringen met leren. Kinderen werken op een niet-schoolse manier aan hun sociaal-emotionele ontwikkeling in de wereld van topsport of theater. Het is de bedoeling dat ze daarbij hun emotionele en sociale vaardigheden versterken, zodat die bijdragen aan een succesvolle schoolcarrière.				
COMET* De interventie is bedoeld voor kinderen en jongeren van 8 tot en met 24 jaar die in hun dagelijks functioneren belemmerd worden door een negatief zelfbeeld. 'Werken aan je zelfbeeld, COMET voor kinderen en jongeren' is gebaseerd op de cognitief-gedragstherapeutische methode Competitive Memory Training (COMET). Deelnemers werken aan positief denken en positieve gevoelens oproepen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van positieve aandachtstraining. De training legt veel nadruk op positieve eigenschappen en herinneringen. COMET bestaat in twee varianten: een individuele training en een groepstraining. De groepstraining is geschikt voor 12- tot en met 24-jarigen. De individuele training is bestemd voor 8- tot en met 18-jarigen. Ten opzichte van de individuele variant heeft de groepsvariant een aantal voordelen. Deelnemers zien bijvoorbeeld dat zij niet de enige zijn met een negatief zelfbeeld. Ze ondersteunen elkaar, geven elkaar feedback en leren van het voorbeeld van de andere deelnemers. Een reden om te kiezen voor de individuele variant kan zijn dat die makkelijker is aan te passen aan de deelnemer, door bijvoorbeeld het tempo te verlagen of bepaalde technieken intensiever te oefenen. In een oudersessie leren ouders of verzorgers hoe zij de training als co-therapeut kunnen ondersteunen. Ook krijgen zij psycho-educatie over de invloed van ouders op het zelfbeeld van kinderen.	Paulien Peters/Marij e Kuin	(v)so/vo	8 – 24 jaar	https://www.nji.nl/interventies/comet
Taalgericht vakonderwijs Wat hebben leerlingen nodig om de abstracte taal van het vakonderwijs beter te begrijpen en te kunnen gebruiken? Gericht aandacht voor taal in het vakonderwijs betekent dubbele winst: de leerling begrijpt het vak beter en werkt tegelijkertijd aan taalvaardigheid. Taalgericht vakonderwijs richt zich primair op de vakdoelen en benoemt daarbij expliciet de benodigde taalvaardigheid. Die vak- en taaldoelen worden gelijktijdig	SLO	Vso/vo	12 – 18 jaar	https://www.slo.nl/thema/meer/taalgericht-vakonderwijs/

ontwikkeld via onderwijs dat contextrijk is, vol interactiemogelijkheden zit en waarbinnen de benodigde taalsteun geboden wordt.				
Sport- en Beweeglab Haarlem Het Sport- en Beweeglab Haarlem is een living lab opgezet door de opleiding Sportkunde en het lectoraat Kracht van Sport en Bewegen van Hogeschool Inholland Haarlem, sportservicebureau Stichting SportSupport Kennemerland en de gemeente Haarlem. In een living lab werken praktijkpartners, inwoners, onderzoekers, studenten en docenten samen aan innovatieve oplossingen voor een maatschappelijk vraagstuk. Het verhogen van de sport- en beweegdeelname onder vmbo- en praktijkschoolleerlingen was het vraagstuk waarvoor in 2021-2022 met behulp van een ZonMw-subsidie een experiment is opgezet.	Inholland	Vmbo/pr o	12 – 16 jaar	https://www.allesoversport.nl/thema/meedoen-door-sport-en-bewegen/living-labs-haarlem-zet-in-op-meer-sportdeelname-vmbo-ers-en-praktijkschoolleerlingen/?utm_source=ActiveCampaign&utm_medium=email&utm_content=Open+sportpark%3A+z%C3%B3+benut+je+de+schaarse+ruimte+beter&utm_campaign=Nieuwsbrief+Allesoversport+%7C+week+43+-+2022
Project based learning Door de kinderen naast de bijlessen kennis te laten maken met 'project based learning', werken zij aan hun 21 ^{ste} century skills. Door middel van diverse workshops en clinics op het gebied van sport, cultuur en natuur- en milieueducatie, krijgen de kinderen de kans hun talenten te ontdekken. We willen hen hiermee inspireren en zelfvertrouwen laten opdoen, zodat ze hun toekomstdromen kunnen verwezenlijken.	Campus 010	Vmbo/pr o	12 – 16 jaar	https://www.campus010.nl/wat-doet-campus010/
Rots & Water De doelstelling is het bevorderen van een positieve ontwikkeling van sociale en emotionele competenties en het voorkomen en/of verminderen van problemen op het <i>intrapersoonlijke</i> domein (hoe zien leerlingen zichzelf) en het <i>interpersoonlijke</i> domein (hoe gaan leerlingen met elkaar om) bij kinderen en jongeren.	Rots & Water instituut	(v)so/pr o/vmbo	4 – 20 jaar	https://www.rotsenwater.nl/algemeen/wat-is-het-rots-en-water-programma/
Baaz lessen Het programma is gericht op sociaal emotioneel leren voor leerlingen in het praktijkonderwijs. De Baaz lessen zijn ontwikkeld in het Praktijkonderwijs en de map wordt inmiddels met veel enthousiasme gebruikt op vele scholen voor Praktijkonderwijs. Het is een methode door en voor het Praktijkonderwijs. De methode bevat een lessenreeks voor klas 1, klas 2 en de bovenbouw. Er is sprake van een opbouw. In klas 1 komen de meest basale algemene competenties aan bod. Denk aan vaardigheden als samenwerken,	Rondom Baaz	Pro	12 – 17 jaar	https://www.rondombaaz.nl/baaz-lessen/

omgaan met elkaar en hoe gaan we om met onze eigen emoties en die van een ander. Zo leren leerlingen belangrijke zelfregulatie vaardigheden en wordt hun zelfredzaamheid / zelfstandigheid daarin bevorderd.				
Motiverend leesonderwijs Tijdens deze teamtraining ontwikkelt het team kennis en vaardigheden om motiverend leesonderwijs te geven. We maken gebruik van principes uit het leesinterventieproject LIST. Dit project is voor scholen voor primair onderwijs (regulier en speciaal), (voortgezet) speciaal onderwijs en praktijkonderwijs die hun leerlingen functioneel geletterd willen afleveren.	CED-Groep	(v)so/pr o/vmbo	4 – 20 jaar	https://www.cedgroep.nl/cursussen/motiverend-leesonderwijs-so
Verbetering technische leesvaardigheid De interventie bestond uit lessenreeks ontwikkeld voor PrO/vmbo/havo/vwo. Doel was om zwakke lezers uit de brugklas te identificeren en hun technische leesvaardigheid aan de hand van een aantal technieken te verbeteren. Een aantal technieken was in het lesmateriaal verwerkt, zoals RALFI-lezen. Andere werden door docenten ingezet, bijvoorbeeld: sociaal-emotionele ondersteuning bieden en oplossingsgericht werken. Het programma werd uitgevoerd in kleine groepjes van 4-6 leerlingen, buiten de klas.	Expertisecentrum Nederlands	vo	12 – 18 jaar	https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten/technische-leesvaardigheid-het-praktijkonderwijs-onderwijsbewijs
Herhaalde zelfreflectie De interventie bestaat uit het maken van een aantal opdrachten waarmee de leerling reflecteert op hoe hij/zij werkt op school en hoe hij/zij over zichzelf, school en de toekomst denkt. De opdrachten hebben de volgende thema's. Dit met als doel om de niet-cognitieve vaardigheden en schoolprestaties van onderpresterende leerlingen te verbeteren.	UM	Vo	12 – 18 jaar	https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten/doen-wat-ik-kan-leidt-herhaalde-zelfreflectie-tot-verbetering-van
Keuzewijzer leerroutes Het Kohnstamm instituut heeft samen met Cito en de scholen een zogenoemde keuzewijzer ontworpen. Dit is een soort stroomschema waarop gegevens van de leerling worden ingevuld. Er zijn drie meetmomenten waarop gekeken wordt hoe de leerling presteert bij rekenen. Vervolgens wordt er ook gekeken naar het IQ van de leerling en naar andere factoren die een stimulerende of belemmerende rol kunnen spelen, zoals executieve functies, werkhouding en omgeving. Uit al deze gegevens samen volgt een advies voor de te volgen leerroute, voor de leerdoelen en de evaluatie van de leerprestaties. En op basis van de keuzewijzer kan het leerstofaanbod voor rekenen worden aangepast aan de individuele leerling. Daarnaast speelde een deel van de leerlingen in dit onderzoek drie spelletjes op een tablet om een indicatie te krijgen van hun werkgeheugen, aandachtsvermogen, nauwkeurigheid en reactie- en verwerkingssnelheid. Dit werd teruggekoppeld aan de scholen, waardoor zij	Kohnstamm Instituut & Cito	S(b)o	4 – 18 jaar	https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten/gebruik-van-toetsen-bij-het-plannen-van-leertrajecten-sbo

meer inzicht kregen in de sterke en zwakke punten van de individuele leerlingen.				
Docenttraining leerlingmotivatie Veel docenten vinden het lastig om hun leerlingen optimaal te motiveren. Eerder onderzoek laat zien dat de motivatie van Nederlandse leerlingen relatief laag is en afneemt naarmate de leerlingen ouder worden. Een korte training voor docenten in het bieden van autonomie in combinatie met structuur blijkt in het vmbo eraan bij te dragen dat docenten motiverender lesgeven. Hierdoor verbetert ook de kwaliteit van de motivatie van de leerlingen. De training is gebaseerd op effectief gebleken principes vanuit de zelfdeterminatietheorie, namelijk het bieden van autonomie en structuur. Vanuit eerder onderzoek komt naar voren dat het bieden van autonomie een effectieve manier is om de intrinsieke motivatie van leerlingen te verhogen. Echter, in de praktijk blijken veel leerkrachten het vooral lastig te vinden om autonomie te bieden aan hun leerlingen. Dit geldt vooral bij leerlingen met lagere prestatieniveaus, een lagere sociaaleconomische status of een niet-westerse achtergrond. Echter, eerder onderzoek toont aan dat autonomie-ondersteuning ook voor die leerlingen effectief kan zijn, mits docenten voldoende structuur bieden, aangepast op het niveau van de leerling. De training richtte zich dan ook in het bijzonder op het aanbieden van autonomie in combinatie met structuurdifferentiatie, zodat iedere leerling optimaal kan profiteren van autonomie-ondersteuning.	UU	Vmbo	12 – 18 jaar	https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten/het-motiveren-van-leerlingen-met-verschillende-prestatieniveaus-en
Play your way into math Serious gaming, oftewel spellen die behalve entertainment ook een educatief doel hebben, zouden hier uitkomst kunnen bieden: een alternatieve instructiemethode om de leerlingen te motiveren om opnieuw met de leerstof aan de gang te gaan. Bij deze alternatieve aanpak komen echter verschillende vragen naar voren: Is een educatief spel wel een geschikte methode om rekenen aan vmbo-leerlingen te leren? Hoe kunnen we de effectiviteit van een educatief spel optimaliseren? In het project 'Play your way into math' hebben de Universiteit van Twente, de Universiteit van Utrecht en de KU Leuven samengewerkt om deze twee vragen te beantwoorden. Er is daarvoor een educatief spel ontwikkeld ('Zeldenrust') welke als doel had om leerlingen van het vmbo (Nederland) en SLO (België) te ondersteunen bij het bestuderen en eigen maken van het rekendomein 'verhoudingen'. In verschillende studies is gekeken naar de effectiviteit van het spel en is bepaald of verschillende spelelementen deze effectiviteit konden beïnvloeden. De spelelementen die in de verschillende studies	UT, UU & KU Leuven	Vmbo	12 – 18 jaar	https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten/serious-gaming-kan-vmbo-leerlingen-ondersteunen-bij-het-leren-rekenen

onderzocht zijn waren: activerende en motiverende spelelementen ('curiosity triggering events' en 'surprising events'), instructieve ondersteuning ('reflectie prompts', 'samenwerking' en 'deels uitgewerkte voorbeelden') en de integratie en context van spel en educatieve content.				
Handreikingen en/of tools LOB Diverse handreikingen en tools voor het loopbaanoriëntatie- en begeleiding van leerlingen in het vmbo. Daarnaast zijn er verschillende aanbieders te vinden van LOB-methoden of programma's.	Expertisepunt LOB	Vmbo	12 – 18 jaar	https://www.expertisepuntlob.nl/tools/lob-methoden https://www.expertisepuntlob.nl/tools/trainings-en-adviesbureaus https://www.expertisepuntlob.nl/werkwijze/coördineren-en-organiseren-van-het-lob-programma/lob-programma

*Interventies zijn opgenomen in de Databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut. NB: onderstreepte interventies richten zich op het pro, vmbo en (v)so.

2. Inschrijvingen programma 'Effectmeting kansrijke interventies in het po en vo'

Interventie	Aanbieder	Sector	Leeftijdsgroep	Link
Leren Leren Methode Leersucces is gebaseerd op drie belangrijke pijlers: goed ontwikkelde metacognitieve vaardigheden, effectieve leer- en geheugentechnieken en zelfvertrouwen; met motivatie als verbindende factor. Het een heeft een directe relatie met het ander. De Leren Leren Methode pakt al deze leerpijlers aan met unieke werkvormen, kennis en visuele didactiek. Niet de lesstof staat centraal, maar het zo effectief mogelijk leren ervan.	Instituut Kind in beeld	po, vo, mbo	4 – 20 jaar	https://lerenlerenmethode.nl/
Kracht in controle (KIC) Kracht in Controle (KIC) is een schoolbreed lesprogramma dat het sociaal welbevinden binnen een school vergroot. Leerlingen kunnen pas echt leren en zichzelf ontwikkelen in een veilige en geborgen omgeving. Met KIC kun je op klassikaal niveau werken aan positieve groepsvorming en op leerling niveau aan de sociaal-emotionele ontwikkeling.	VO-content	vo	12 – 15 jaar	https://www.vo-content.nl/leermateriaal/kracht-in-controle/
Leren van (peer) feedback in het vo De interventie is gericht op a) het versterken van docentvaardigheden in het geven van effectieve feedback op het leren van hun leerlingen, als onderdeel van hun didactische rugzak met effectieve strategieën en b) het versterken van feedbackvaardigheden van leerlingen om zowel zichzelf als	Risbo	vo	12 – 18 jaar	Inschrijfformulier prijsvraag

medeleerlingen van feedback te voorzien (peer feedback) die hen ondersteunt in hun leren. De interventie is in eerste instantie bedoeld om een bijdrage te leveren aan het terugdringen van leerachterstanden via het ontwikkelen van de (meta-)cognitieve vaardigheden van. Maar wij beogen met de interventie, met name met het peer feedback deel, ook een boost geven aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. De kern van de interventie bestaat uit een online trainingsmodule bedoeld voor docenten en een online game bedoeld als feedbacktraining voor leerlingen.				
Formatief evalueren Formatief evalueren geeft leerlingen en leerkrachten inzicht in het leerproces. Het is een cyclisch proces, dat je flexibel kunt inzetten op verschillende momenten in de les en het leerproces. Deze vorm van evaluatie maakt de voortgang van de leerling zichtbaar. Zo wordt duidelijk welke leerstappen de leerling nog moet maken om het leerdoel te behalen. Daar kun je op inspelen met bijvoorbeeld instructie of extra oefening.	CED-Groep	Vo	12 – 18 jaar	https://www.cedgroep.nl/advies/formatief-evalueren
Brugklas mentoring Brugklas mentoring is een programma waarbij mentoren gekoppeld worden aan scholieren. Ooit is het programma ontwikkeld om de overstap van groep 8 naar de brugklas te versoepelen. Inmiddels is het uitgegroeid tot een mentorprogramma dat zowel binnen po als vo, voor leerlingen van 10 tot 18 jaar, ingezet kan worden. Brugklas mentoring is een programma dat werkt met de inzet van enthousiaste vrijwilligers. Deze vrijwilligers komen eenmaal per week bij de mentee thuis op bezoek. De aandacht van de mentor is in de eerste plaats gericht op de positieve eigenschappen en mogelijkheden van de mentee, waarbij het stimuleren van en motiveren voor de schoolloopbaan voorop staat.	Stichting School's Cool	Po/vo	10 – 18 jaar	https://www.schoolscool.nl/werkwijze
Hybride moderne(vreemde)talenonderwijs in bovenbouw vo De interventie Hybride moderne(vreemde)talenonderwijs in de bovenbouw (h-m(v)t-bb) geeft 300 leerlingen in de bovenbouw van vmbo-tl, havo en vwo de kans eindexamen te doen in een taal die zij op gevorderd niveau beheersen, maar die door de school niet wordt aangeboden. De interventie richt zich op vier talen, te weten, Frans, Fries, Italiaans en Turks. Het onderwijs is hybride van aard: online-onderwijs-op-afstand en fysiek-onderwijs-op-school, in een verhouding 80%-20%, respectievelijk. En het onderwijs is bovenschool/s van aard, wat betekent dat in dezelfde online klas leerlingen van verschillende scholen zitten. Inhoudelijk is het onderwijs thema- en taakgericht, met focus op samenwerking en eigen invulling. De interventie vindt plaats in het jaar voorafgaand aan het jaar waarin	Stichting Taal naar Keuze	Vo	14 – 17 jaar	https://www.taalnaarkeuze.nl/bovenbouw

examen wordt gedaan, d.w.z. in 3-vmbo, 4-havo, 4- en 5-vwo. Het onderwijs is opgedeeld in drie blokken van 10 weken, met twee contactmomenten per week. Na elk blok volgen twee weken waarin presentaties en evaluaties plaatsvinden.				
---	--	--	--	--

Bijlage 2: (v)so

1. Interventieaanbieders

Interventie	Aanbieder	Sector	Leeftijds groep	Link
Beter Bij de Les* Beter Bij de Les is bedoeld voor kinderen van 8 tot en met 12 jaar met zwakke executieve functies in de bovenbouw van het primair (reguliere, speciaal basis en speciaal) onderwijs. Kinderen met zwakke executieve functies hebben op school vaak problemen met het werkgeheugen, plannen en controleren. Beter Bij de Les richt zich ook op het ondersteunen van leerkrachten en ouders. Het doel is om executieve functies te verbeteren zodat kinderen uiteindelijk minder ondersteuning van de leerkracht nodig hebben. Daarnaast krijgen de ouders en leerkracht meer inzicht in gedrag dat gerelateerd is aan executief functioneren en <i>worden vaardigheden aangereikt zodat het kind ook thuis en in de klas gericht ondersteund wordt.</i>	Levvel	(v)so	8 – 20 jaar	https://www.nji.nl/interventies/beter-bij-de-les
Schooljudo* Schooljudo is bedoeld voor basisschoolleerlingen van 4 tot en met 12 jaar. Bij de lessen Schooljudo leren kinderen verschillende judo- en valtechnieken toe te passen. Daarnaast verbeteren ze hun kracht, coördinatie en lenigheid. Verder leren ze te reflecteren op zichzelf en andere kinderen en complimenten te geven en ontvangen. In de lessen wordt gewerkt aan vertrouwen, samenwerken, respect, beheersing, weerbaarheid, discipline en plezier. Daarnaast leren de kinderen veilig vallen en beter bewegen. Docenten en leerlingen hebben een jaar lang toegang tot een digitale leeromgeving, waarbij zij verder kunnen werken aan de Schooljudo-waarden. In deze omgeving staan ook beweegvormen en energizers voor in de klas.	Schooljudo BV	sbo	4 – 12 jaar	https://www.nji.nl/interventies/schooljudo
Cogmed Werkgeheugentraining* De interventie is bedoeld voor kinderen van 4 tot 18 jaar met werkgeheugenproblemen, bijvoorbeeld bij leerproblemen of een leerstoornis, ADHD, een autismespectrumstoornis of niet-aangeboren hersenletsel. Cogmed traint het werkgeheugen via oefeningen op een computer of tablet. Bij de	Pearson Benelux	(v)so/vo	4 – 18 jaar	https://www.nji.nl/interventies/cogmed-werkgeheugentraining

oefeningen moet de deelnemer volgordes van cijfers, letters of patronen onthouden en invoeren, soms in omgekeerde volgorde. Een algoritme past de moeilijkheidsgraad van de oefeningen aan, zodat de deelnemer steeds op een zo hoog mogelijk niveau traint. De training wordt thuis of op school gedaan, onder begeleiding van een ouder of leerkracht.				
De Cogmed Coach ondersteunt het kind en de begeleidende ouder of leerkracht. Ook zorgt de coach voor de vertaling van de trainingsresultaten naar de doelen die samen met de deelnemer zijn opgesteld. Een doel kan bijvoorbeeld zijn om drie kwartier geconcentreerd te kunnen leren.				
Braingame Brian* Braingame Brian is bedoeld voor kinderen van 8 tot 12 jaar met ADHD en executieve functieproblemen die door deze problemen in hun dagelijkse leven, thuis en/of op school gehinderd worden. Het doel is om drie executieve functies, werkgeheugen (WG), inhibitie (I) en cognitieve flexibiliteit (CF), te versterken en zo de ADHD-klachten te verminderen.	UvA & Youz Utrecht ambulant	sbo	8 – 12 jaar	https://www.nji.nl/interventies/braingame-brian
Programma Alternatieve Denkstrategieën (PAD)* Het programma richt zich op kinderen van 4 tot 12 jaar in het regulier en speciaal basisonderwijs en in scholen voor speciaal onderwijs binnen een Regionaal Expertise Centrum. PAD is een preventieprogramma dat klassikaal wordt ingezet. Kinderen leren vaardigheden op vier verschillende gebieden: • Zelfbeeld (Wie ben ik en hoe waardeer ik mijzelf?) • Zelfcontrole (Hoe ga ik om met heftige emoties?) • Emoties (Hoe voel ik mij en hoe voelt de ander zich?) • Probleem oplossen (Hoe kunnen we op een constructieve wijze een probleem oplossen?) Voor elke groep zijn lessen beschikbaar. PAD bestaat uit 161 klassikale lessen die verdeeld over acht leerjaren worden aangeboden. Gemiddeld wordt er 1 of 2 maal per week een les gegeven van 30-45 minuten. Daarnaast is er dagelijks tijd voor de verwerking van de geleerde. De lessen bestaan uit gevarieerde werkvormen.	Seminarium voor Orthopedagogiek	sbo	4 – 12 jaar	https://www.nji.nl/interventies/programma-alternatieve-denkstrategieen-pad
Leefstijl* Leefstijl is bedoeld voor alle kinderen in het regulier en speciaal basis- en voortgezet onderwijs, en hun ouders/verzorgers/opvoeders.	Boom beroepsopvoeding	(v)so/vo	4 – 18 jaar	https://www.nji.nl/interventies/leefstijl

Het doel van Leefstijl is het bevorderen van sociaal gedrag en sociale betrokkenheid van leerlingen op school en thuis om hen zo uiteindelijk zo goed mogelijk in de maatschappij te kunnen laten functioneren. Dit wordt gedaan middels het aanleren van sociaal-emotionele vaardigheden.				
COMET* De interventie is bedoeld voor kinderen en jongeren van 8 tot en met 24 jaar die in hun dagelijks functioneren belemmerd worden door een negatief zelfbeeld. 'Werken aan je zelfbeeld, COMET voor kinderen en jongeren' is gebaseerd op de cognitief-gedragstherapeutische methode Competitive Memory Training (COMET). Deelnemers werken aan positief denken en positieve gevoelens oproepen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van positieve aandachtstraining. De training legt veel nadruk op positieve eigenschappen en herinneringen. COMET bestaat in twee varianten: een individuele training en een groepstraining. De groepstraining is geschikt voor 12- tot en met 24-jarigen. De individuele training is bestemd voor 8- tot en met 18-jarigen. Ten opzichte van de individuele variant heeft de groepsvariant een aantal voordelen. Deelnemers zien bijvoorbeeld dat zij niet de enige zijn met een negatief zelfbeeld. Ze ondersteunen elkaar, geven elkaar feedback en leren van het voorbeeld van de andere deelnemers. Een reden om te kiezen voor de individuele variant kan zijn dat die makkelijker is aan te passen aan de deelnemer, door bijvoorbeeld het tempo te verlagen of bepaalde technieken intensiever te oefenen. In een oudersessie leren ouders of verzorgers hoe zij de training als co-therapeut kunnen ondersteunen. Ook krijgen zij psycho-educatie over de invloed van ouders op het zelfbeeld van kinderen.	Paulien Peters/Marij e Kuin	(v)so/vo	8 – 24 jaar	https://www.nji.nl/interventies/comet
Reflectiewijzer Deze reflectiewijzer is voor schoolteams. De reflectiewijzer is een hulpmiddel om met elkaar in gesprek te gaan over de kwaliteit van het reken-wiskundeonderwijs op uw school. Het doel is (1) om teams (nog) meer bewust te maken van het belang van hoge verwachtingen en het stellen van hoge doelen en (2) het geven van suggesties en behulpzame verwijzingen om (nog) meer uit uw reken-wiskunde onderwijs te halen.	SLO/Inspectie van het Onderwijs	Sbo	4 -12 jaar	https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/publicaties/2021/07/06/reflectiewijzer-rekenen-wiskunde
Taalgericht vakonderwijs Wat hebben leerlingen nodig om de abstracte taal van het vakonderwijs beter te begrijpen en te kunnen gebruiken? Gerichte aandacht voor taal in het vakonderwijs	SLO	Vso/vo	12 – 18 jaar	https://www.slo.nl/thema/meer/taalgericht-vakonderwijs/

betekent dubbele winst: de leerling begrijpt het vak beter en werkt tegelijkertijd aan taalvaardigheid. Taalgericht vakonderwijs richt zich primair op de vakdoelen en benoemt daarbij expliciet de benodigde taalvaardigheid. Die vak- en taaldoelen worden gelijktijdig ontwikkeld via onderwijs dat contextrijk is, vol interactiemogelijkheden zit en waarbinnen de benodigde taalsteun geboden wordt.				
Expliciete Directe Instructie (EDI) (verschillende modules) EDI geeft de leerkracht het gereedschap om met alle leerlingen in het primair onderwijs de leerdoelen te bereiken. Door kwalitatief goede instructie en leerlingen actief te betrekken bij de inhoud van de lessen, wordt er een grote mate van betrokkenheid gerealiseerd, nemen gedragsproblemen af en neemt de leerwinst toe.	Onderwijsg ek	sbo	4 – 12 jaar	https://onderwijsgeek.nl/expliciete-directe-instructie/
Effectief rekenonderwijs <i>Effectief rekenonderwijs op de basisschool</i> verbindt de theorie met de praktische toepassing in de klas. Elk hoofdstuk kun je als een apart artikel lezen. Jij bepaalt dus de volgorde waarin je het boek leest, op basis van wat je interessant vindt of wat je nodig hebt voor je eigen ontwikkeling of dagelijkse praktijk. In de afzonderlijke hoofdstukken komt het volgende aan de orde: • Visies op rekenonderwijs: realistisch versus traditioneel • Effectief rekenonderwijs in de klas • Omgaan met verschillen: zwakke en sterke rekenaars • Het belang van automatiseren • Verhaal- en contextsommen • Effectief rekenonderwijs in de school	Onderwijsg ek	sbo	4 – 12 jaar	https://onderwijsgeek.nl/effectief-rekenonderwijs/
School Wide Positive Behavior Support (SWPBS) School Wide Positive Behavior Support (SWPBS) is een schoolbrede aanpak om een positief en veilig schoolklimaat te bevorderen. Het doel is om systematisch probleemgedrag te voorkomen en een leerklimaat te realiseren waarvan alle kinderen optimaal kunnen profiteren. SWPBS sluit aan bij wat er op school al wordt ingezet. Leerkrachten, directie, ouders, kinderen en ketenpartners maken gezamenlijk afspraken zodat er voor iedereen een voorspelbaar klimaat ontstaat. Deze universele schoolbrede preventieve benadering richt zich zowel op de cultuur als op gedragsondersteuning van de kinderen. Het is een gelaagd onderwijssysteem gebaseerd op het onderwijspiramidemodel.	PBS	sbo	4-12 jaar	https://pbsing.nl/over-pbs
Rots & Water De doelstelling is het bevorderen van een positieve ontwikkeling van sociale en emotionele competenties en het voorkomen en/of verminderen van problemen op	Rots & Water instituut	(v)so/pr o/vmbo	4 – 20 jaar	https://www.rotsenwater.nl/algemeen/wat-is-het-rots-en-

het <i>intrapersoonlijke</i> domein (hoe zien leerlingen zichzelf) en het <i>interpersoonlijke</i> domein (hoe gaan leerlingen met elkaar om) bij kinderen en jongeren.				water-programma/
Motiverend leesonderwijs Tijdens deze teamtraining ontwikkelt het team kennis en vaardigheden om motiverend leesonderwijs te geven. We maken gebruik van principes uit het leesinterventieproject LIST. Dit project is voor scholen voor primair onderwijs (regulier en speciaal), (voortgezet) speciaal onderwijs en praktijkonderwijs die hun leerlingen functioneel geletterd willen afleveren.	CED-Groep	(v)so/pr o/vmbo	4 – 20 jaar	https://www.cedgroep.nl/cursussen/motiverend-leesonderwijs-so
Gedrag is een signaal In de cursus besteden we aandacht aan hoe je signalen van kinderen herkent. We bieden hierbij praktische hulpmiddelen om het gedrag van kinderen in kaart te brengen. Ook bespreken we de onderwijsbehoeften die uit het gedrag voortkomen en gaan we vervolgens in op concrete manieren om in de groep met het gedrag om te gaan. We gaan hierbij uit van vier gedragsclusters: • druk gedrag • agressief gedrag • teruggetrokken gedrag • sociaal opvallend gedrag Vanuit deze gedragsclusters maken we ook de koppeling naar enkele veelvoorkomende ontwikkelingsstoornissen (angst, ODD, autisme en ADHD). Je ontdekt hoe je flexibeler kunt omgaan met deze leerlingen.	CED-Groep	(v)so	4 – 20 jaar	https://www.cedgroep.nl/cursussen/gedrag-is-een-signaal-so
Gelukskoffer Gelukskoffer is een wetenschappelijk onderbouwde methode voor het basisonderwijs, gebaseerd op de positieve psychologie. 7 thema's keren in iedere groep terug: wat is geluk, positief denken, dankbaarheid, talenten, zelfvertrouwen, toekomstdromen en geluk doorgeven. Gelukskoffer leidt leerkrachten op om de Lessen in geluk aan hun groep te geven.	Gelukskoffer	sbo	4 – 12 jaar	https://www.gelukskoffer.nl/voor-scholen#lessen-in-geluk

*Interventies zijn opgenomen in de Databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut. NB: onderstreepte interventies richten zich op het pro, vmbo en (v)so.

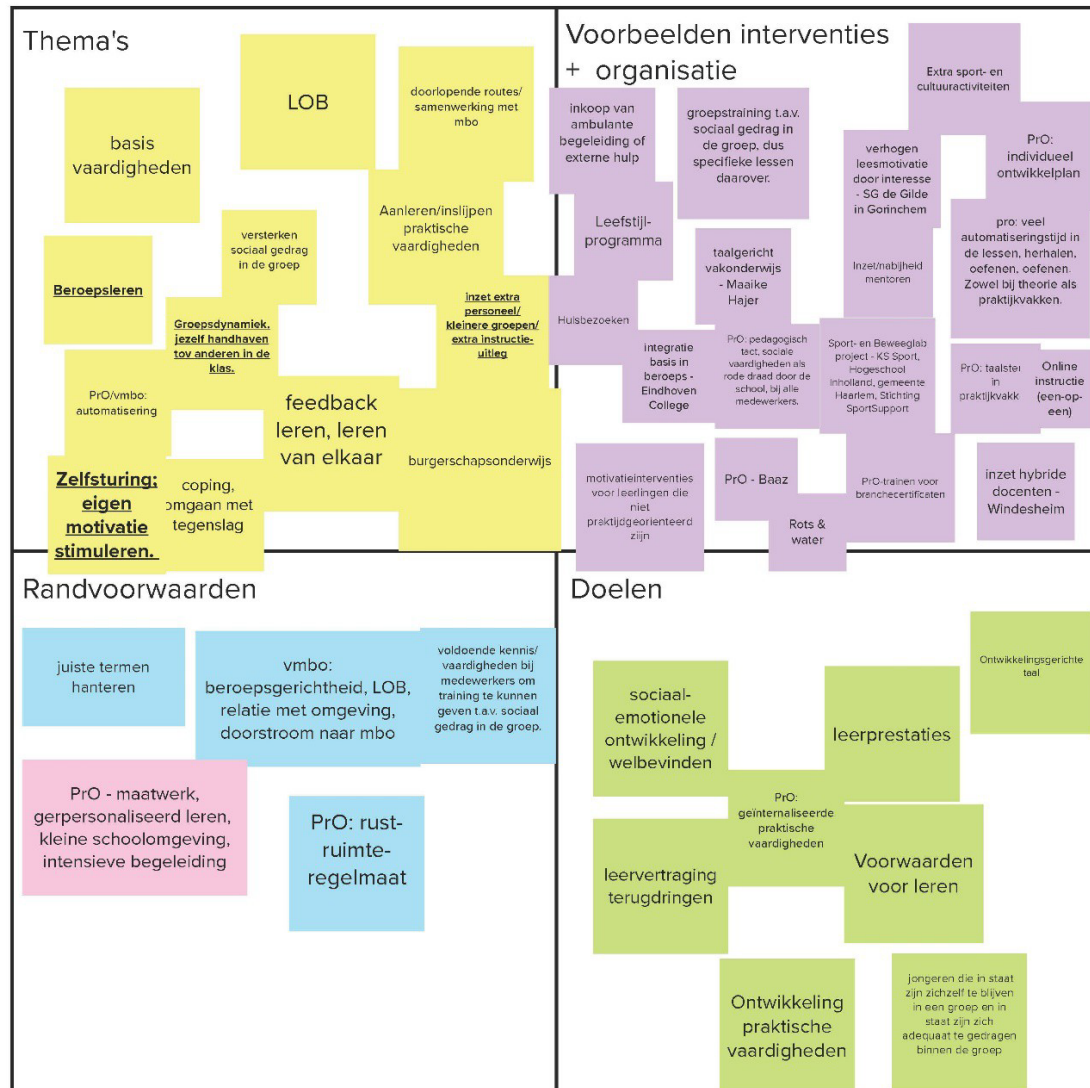
2. Inschrijvingen programma 'Effectmeting kansrijke interventies in het po en vo'

Interventie	Aanbieder	Sector	Leeftijds groep	Link
Wij in de Wei "Wij in de wei" is een instrument dat ingezet wordt om inzicht te krijgen in de sociale (on)veiligheidsbeleving van leerlingen/medewerkers van een groep/team. Het is geschikt voor alle leeftijden (4-99).	Wei Wel	(v)so	4 – 20 jaar	https://www.weiwel.com/wij-in-de-wei

Elke deelnemer wordt apart gesproken door de afnemer (10-15 minuten per deelnemer). Tijdens dit gesprek zet de deelnemer figuren op het bord. De personen die staan voor de figuren, de posities en de reden achter de keuzes worden genoteerd. Doordat de deelnemers de figuren neerzetten, krijgen ze zelf meer zicht op het systeem wat veelal zorgt voor extra informatie. Ook zorgt het praten middels figuren ervoor, dat er afstand kan worden genomen, wat zorgt voor een bepaalde mate van veiligheid. De resultaten komen bij elkaar in een overzicht (sociogram) waarin niet alleen de posities van de deelnemers maar óók de reden van de keuzes, zichtbaar zijn.				
--	--	--	--	--

Bijlage 3: MURAL kennissessie vmbo & pro

Kennissessie pro + vmbo - interve...

Bijlage 4: MURAL kennissessie (v)so

Kennissessie (v)so- interventies

